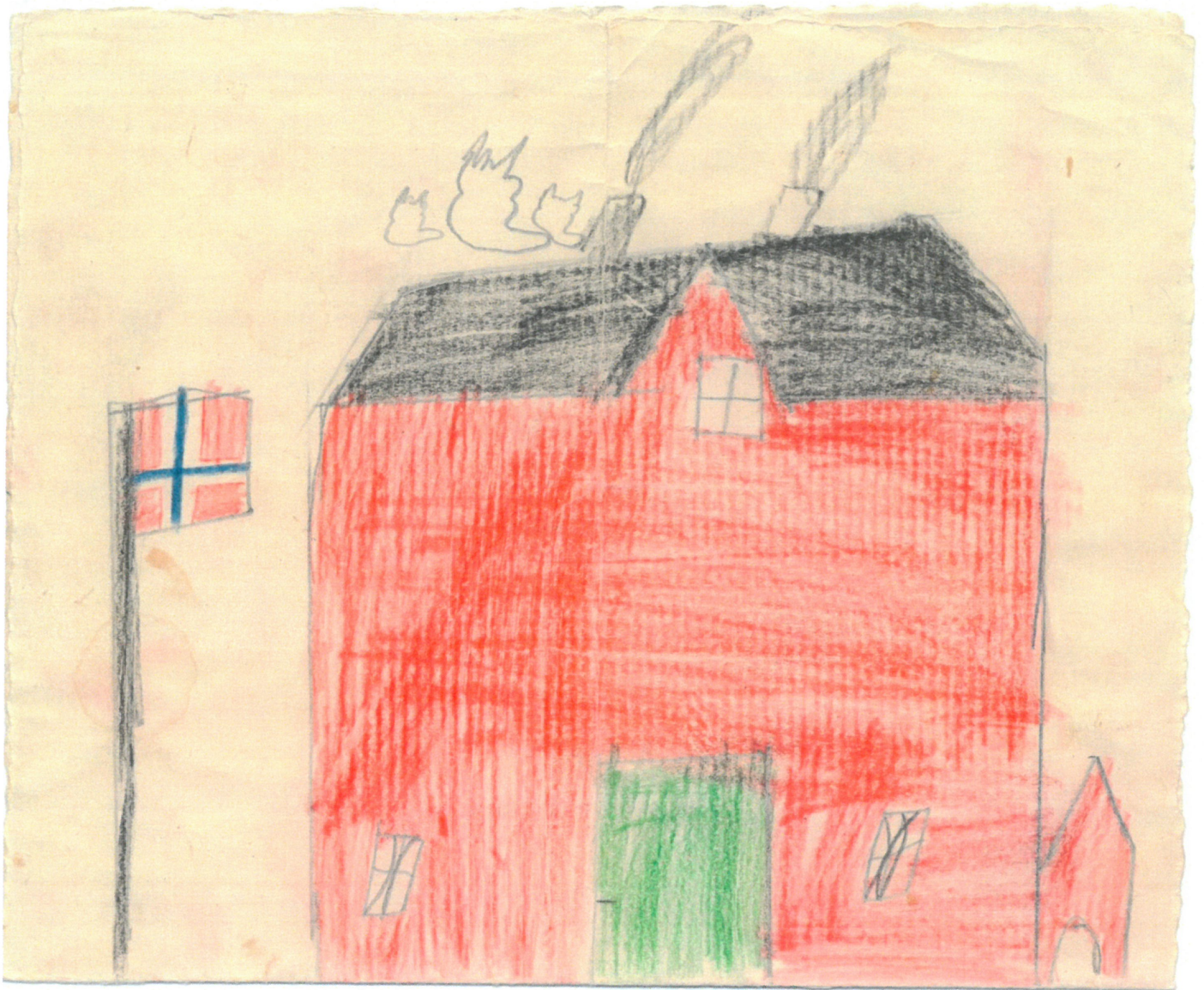

Tegning til Ephraim Koritzinsky fra hans sønn Erik, 1942.

ÅRSBERETNING 2016

1 INNLEDNING

I 2016 tok Jødisk museum Trondheim (JmT) flere viktige steg på veien mot våre mål om «å ta vare på, videreføre og formidle kunnskap om jødisk religion, kultur og historie i Midt- og Nord-Norge». Den største enkeltaktiviteten er som tidligere undervisning og formidling til tusenvis av elever og studenter. Lokalene gjør det ressurskrevende å ha «åpent hus», men erfaringene med to måneder sommeråpent for alle er gode og tiltrakk mange besøkende sist sommer. Det skal imidlertid ikke være nødvendig å oppsøke museet for å oppleve det vi har å by på. Derfor fortsetter vi med å legge ned *Snublesteiner* – små minnesmerker etter Holocaustofre – vår egenutviklede *byvandring* i det jødiske Trondheim er populær, og vi jobber videre med utvikling av nettressursen *Jødiske fotspor i nord*.

Vi er stolte over vår omfattende samling av gjenstander, fotografier og dokumenter. Det er gjennomført – og det vil fortsette – et omfattende arbeid for å organisere, sikre, konservere og digitalisere samlingen vår. Samtidig vokser samlingen gjennom nye donasjoner, i tillegg til at vår egne frivillige «detektivgruppe» gjør en flott innsats for å samle inn materiale og fylle kunnskapshull. Jødisk museum takker både detektivene og andre som frivillig bruker sin tid på museet, og som gjennom dette fremmer jødisk kultur og historie.

2 ADMINISTRASJON

STYRESAMMENSETNING

Etter årsmøtet og konstituering i mars har styret hatt følgende sammensetning:

- Styreleder Frank Jenssen
- Nestleder John Arne Moen
- Styremedlem Torunn Herje
- Styremedlem Gunnar Bård Flikke
- Styremedlem Henriette Kahn
- Varamedlem Nikolaj Kahn (innkalles til alle styremøter)

Det har i 2016 vært avholdt 7 styremøter.

ARBEIDSTAKERE OG ÅRSVERK

I driftsåret 2016 har museet hatt to faste ansatte i 100 % stilling, hvorav direktør som tiltrådte 1. september. To personer har vært ansatt i prosjektstillinger i ulike prosenter i løpet av året.

- Bjarte Bruland, direktør
- Lise Rebekka Paltiel, undervisningsansvarlig
- Kristine Lehn, prosjektmedarbeider
- Ingrid Bugge Dystland, prosjektmedarbeider

I tillegg til faste stillinger og prosjektansatte har museet en fast guide som jobber de søndagene museet er åpent, og i 2017 vil denne personen jobbe også i sommersesongen. Av sikkerhetsmessige årsaker har museet hatt sikkerhetsvakt når museet har vært åpent for publikum.

DAGLIG DRIFT

Museet holder åpent for publikum én søndag i måneden og åpningstidene er da fra 12.00 til 15.00. I sommersesongen fra 15.juni til og med 15.august er museet åpent mandag til fredag fra 10.00 til 16.00 og søndag fra 12.00 til 15.00. Utenom sommersesongen er skole- og gruppebesøk prioritert på grunn av kapasitet.

SEMINAR, KONFERANSER OG KURS

- 17.-21. juli: Association of European Jewish Museums (AEJM) Educational Seminar i Vilnius. Lise Rebekka Paltiel deltok.
- 19.-23. november: AEJM. Årskonferanse v/ Dansk Jødisk Museum i København. Tema: *Staying Relevant – Future Audiences of Jewish Museums in a Changing Europe*. Bjarte Bruland og Lise Rebekka Paltiel deltok.

AEJM. Educational seminar i Vilnius.

3 FORMIDLING, BESØKSTALL OG FOREDRAG

Det er et stort potensiale for øking i besøkstall, spesielt med tanke på enkeltbesøk, men som foregående år er formidling til skoleelever og studenter prioritert grunnet bemanningssituasjonen på museet. Formidling rettet mot grunnskoler, universitet og høyskole er viktig med tanke på å øke kunnskapen om norsk-jødisk liv, historie og jødedom. Undervisningen er basert på klassetrinnes kompetansemål primært i fagene KRLE, samfunnsfag og historie. Formidler har stort fokus på elevaktivitet og dialog, og ser at dette åpner opp for refleksjon og diskusjoner rundt blant annet religionsmangfold, verdier, diskriminering og antisemittisme. Museet får gode tilbakemeldinger med tanke på at elever og studenter får en «hands-on» opplevelse gjennom undervisningen da de får ta på, oppleve og utforske rommene og gjenstandene som illustrerer det de har lært på skolen, samtidig som de får tilgang til annet materiale og andre gjenstander enn det de har på læringsinstitusjonen. De får selv en førstehåndserfaring med autentiske kilder og objekter, historie og kultur blir på den måten mer konkret. Samtidig skapes minner og opplevelser, det vekker nye sanser og kunnskapen blir mer levende.

Museet har sett behovet for å utvikle nye undervisningstilbud, og i 2016 fikk Jødisk museum Trondheim støtte fra Jødisk Museum i Oslo (JMO) gjennom bevilgningen fra Stortingets handlingsplan mot antisemittisme til arbeid med et nytt formidlingsopplegg. I samarbeid med JMO har formidlerne ved museene arbeidet med et undervisningsopplegg rettet mot

tiendetrinn og videregående skoler. Målet er å styrke bevissthet og refleksjon rundt gruppetenkning, hvordan fordommer dannes og hvordan dette kan gi utslag i konspirasjonsteorier. Undervisningstilbudet skal tas i bruk i løpet av 2017.

Gjennom *Den kulturelle skolesekken* har niende- og tiendetrinn i Trondheim hatt tilbudet *Vandring i det jødiske Trondheim*. Sammen med formidler får elevene muligheten å utforske steder i byrommet som kan formidle trønder-jødisk historie, og elevene får oppdage nye historier om sin by. Rundt 400 elever har deltatt i byvandringen i sentrum, og har gjennom vandringen fått en innsikt i jødisk historie fra innvandringen på 1880-tallet fram til i dag. Vandringen har også den hensikt å få elevene til å reflektere over etiske spørsmål og er dialogbasert.

Jødisk museum Trondheim har fortsatt det årlige samarbeidet med Institutt for historiske studier når det kommer til mastergradfaget om Holocaust og folkemord. Studentene har dagsseminar på museet, i tillegg til en egen organisert byvandring som tar for seg spor av jødisk liv og forsøket på å tilintetgjøre de trønderske jødene. Før seminaret har studentene hatt muligheten til å ta i bruk museets samling for å finne de kildene de trenger til vandringen de skal organisere.

I tillegg til gruppebesøk har mye tid gått med til å bistå elever, studenter og forskere med ulike oppgaver gjennom møter, e-poster og telefonsamtaler. Det har også vært mange forespørsler fra annet publikum. Dette har blant annet resultert i avisartikler, radioprogram, utstillinger og bøker.

I 2013 utviklet Jødisk Museum i Oslo og Trondheim undervisningsfilmer, og i løpet av 2016 har man sett at de er godt brukt av lærerne som ikke har anledning å besøke museene med sine skoleelever. De blir også tatt i bruk av lærere til etterarbeid med elevene etter at et besøk på museet har blitt gjennomført.

BESØKSTALL 2013-2016

Målgrupper/År	2013	2014	2015	2016
Barneskole	926	948	1109	1010
Ungdomsskole	649	1505	1457	1814
Videregående	283	454	345	320
Studenter	317	340	460	450
Konfirmanter	30	0	0	0
Organisasjoner	71	210	305	75
Enkelt besøkende	500	752	797	850
Totalt	2776	4209	4473	4519

FOREDRAG 2016

Type	Institusjon	Tittel	
Foredrag	Association of European Jewish Museums	"How can museum educators interact with communities and active synagogues?"	Paltiel
Foredrag	FN-studentene Trøndelag	Norsk-jødisk historie og norsk-jødisk liv i dag	Paltiel
Foredrag	Trøndelag folkemuseum	«Jødisk Museum i Trondheim: Et museum for jødisk historie og kultur i det nordafjelske»	Bruland
Appell	Cissi Kleins plass	Krystallnatten	Bruland
Foredrag	Utdanningsdirektoratet	«Samarbeid mellom museum og universitet om formidling om nasjonale minoriteter»	Paltiel

Markering av Krystallnatten.

4 DOKUMENTASJON - Arkiv, gjenstander, dokumenter og fotografier

Nov. 7. 1944

Mange har hatt det hæl,
at vi skulle kunne feire den
her juleen i Norge.

Her så har vi alle fått i hæl
bilshje, så la oss, men en konge-
Ninder, tidlige, vandre, bær, ta hæl
og julevishje om den, som si hæl.

Men.
Mette der, søk, og finne, hæl i
fislens budshje om, fislens på jorden
og mette der, hæl om, i jorden, og
den, visten, uten attfor, store, visten,
liden og på hæl om, på legene, og jisl.
Til alle, hæl, som er att, så der, i
en hæl, takk for, to, att og trofast, asbi-
den i disse, for oss, så, lange, år, - for att hæl
der, er attfor, for hæl, så hæl.
Minnen, best, om hæl, for, juleen, og det, visten
år.

Kong Haakon

Brev sendt fra Kong Haakon til tannlege Hirsch Isaksen i 1944.

Jødisk museum Trondheim hadde allerede ved inngangen av fjoråret en omfattende samling gjenstander, fotografier og arkivmateriale. Samlingen økte i løpet av 2016 ytterlige i omfang på grunn av et stort antall donasjoner til museet. Den økte donasjonsaktiviteten viser en tendens til at personer med tilknytning til Det Mosaiske Trossamfunn i Trondheim ønsker å gi materiale de har oppbevart på egen hånd videre til museet for å sikre at det blir forvaltet på en god måte. Dette er en trend som kommer til å fortsette de neste årene, noe som vises av at vi per tidlig februar 2017 allerede har mottatt flere donasjoner. Hvor donasjonene har kommet fra har variert, og vi har fått materiale fra blant annet Harstad, østlandsområdet og en stor familiesamling fra noen som i dag bor i Frankrike.

Erik Koritzinsky donerte i august 2016 omtrent 100 fotografier og dokumenter til museet.

Alderen på donasjonene varierer i stor grad, men mesteparten av materialet er knyttet til tiårene rett før andre verdenskrig, krigsårene, samt årene like etter. Mye av dette har verdi lokalt for det nordenfjeldske området, men noe har også stor nasjonal verdi. Blant annet så mottok museet i 2016 et brev skrevet av Kong Haakon i 1944 til en nordmann som tjenestegjorde i Storbritannia. I den samme donasjonen kom også omtrent 200 brev som ble sendt mellom et ektepar som befant seg i forskjellige land under krigsårene.

En av de store endringene i museets samlingsforvaltningsarbeid er at registreringssystemet Primus har blitt tatt i bruk. Dette innebærer ikke bare at nye tilskudd til samlingen blir registrert i henhold til museumsfaglig standard, men også at det kontinuerlig foregår omregistrering av den tidligere registrerte samlingen for å gjøre den kompatibel med Primus. I tandem med dette foregår en digitalisering av samlingen.

Museet har benyttet seg av Trøndelag Folkemuseums tjenesteyting. En av museets gjenstander ble i 2016 returnert til museets samling etter å ha gjennomgått restaurering og konservering. Dette er snakk om en kniv som ble gitt til museet. Denne kniven tok personen med etter fangenskap i Auschwitz, og brukes i formidlingsarbeid. Trøndelag Folkemuseum foretok også rens av to av museets *Rimonimer*, som er religiøse gjenstander som pryder torarullene.

Før restaurering

Etter restaurering

Museet har tidligere inngått en deponeringsavtale med Statsarkivet, og ønsker etter hvert å få flyttet mye av samlingen til deres brannsikre lokaler. Som forberedelse til denne flyttingen har gjenstander blitt avfotografert og pakket ned. Det har på tross av denne avtalen vært et mål for museet å utbedre våre egne lagringslokaler. I forbindelse med det kontinuerlige registreringsarbeidet som foregår er det viktig at museet har et godt organisert og sikret oppbevaringsrom, der materiale kan lagres underveis i arbeidet med registrering og avfotografering. Det har derfor blitt foretatt en omfattende opprydding i museets lagringslokaler og det har blitt satt opp nye arkivhyller.

Generelt har det vært en stor aktivitet rundt samlingen i 2016, der mye kan tilskrives det som nevnes under i årsmeldingens punkt 5: «*Vi søker detektiver*». Deltakerne i dette prosjektet har samlet inn supplerende informasjon til den eksisterende samlingen, samt at det er i forbindelse med detektivprosjektet at flere av samlingens nye tilskudd har funnet veien til museet.

Samlingsforvaltningen i museet har vært støttet av Trondheim Kommunes kulturfond over 3 år. 2016 var det siste året med bevilgning. Dette betyr at fra 2017 blir samlingsforvaltningen en del av den daglige driften.

5 PROSJEKT «VI SØKER DETEKTIVER!»

Prosjektet *Vi søker detektiver! Om samlingsforvaltning i et medvirkningsperspektiv* ble igangsatt i oktober 2015. Prosjektet ble initiert som en del av JmTs helhetlige arbeid med samlingsforvaltning og medvirkning, der museet ønsket å bygge videre på og utvikle dets eksisterende arbeid med å ordne samlingen og innhente av materiale, parallelt med å invitere personer med tilhørighet til det nordenfjeldske jødiske miljøet inn i arbeidet.

Detektivene som i hovedsak har bestått av seks personer tilknyttet det jødiske miljøet i Trondheim, har deltatt i utføringen av oppgaver som har bidratt til å fylle museets kunnskapshull. Detektivene har jobbet med definerte caser, flere initiert av detektivene selv, og har hatt som mål å komplettere

informasjon om den eksisterende samlingen, samt samle inn ny dokumentasjon ved bruk av de ressursene de har i sitt kontaktnettverk. Museet har sett at arbeidet detektivene har gjort er berikende for både detektivene og museet, og at samlingens verdi har økt. Museet ser detektivgruppas arbeid som relevant og vesentlig, og vil derfor bli en del av det permanente og kontinuerlige arbeidet med samlingsforvaltningen fra og med 2017.

I 2016 arrangerte Jødisk museum Trondheim tilsammen fem møter med detektivgruppa i tillegg til møter med hver enkelt detektiv.

Under Jødisk kulturfestival i Trondheim september 2016 ble detektivgruppas arbeid presentert gjennom roll-up-utstillingen *Den som leter, den finner. Om jødisk museum Trondheims detektiver*, med tilhørende informasjonsbrosjyre.

Prosjektet ble støttet av Kulturrådets Museumsprogram for samlingsforvaltning i 2015 og Rothschild Foundation Hanadiv Europe i 2016. Museet fikk også tildelt midler fra Kulturdepartementets gaveforsterkningsordning.

6 PROSJEKT «JØDISKE FOTSPOR I NORD»

Jødisk museum Trondheim har siden 2015 arbeidet med utviklingen av nettressursen *Jødiske fotspor i nord*. Prosjektet skal være et viktig bidrag til museets undervisningskonsept og gi nettsidens brukere innsikt i jødisk innvandring, etablering og liv i det nordenfjeldske området. Nettsiden vil være et levende historisk og kulturelt kart med informasjon om forskjellige sider av norsk-jødisk historie. Dette gjelder både forholdet mellom minoritet og storsamfunn, jødisk religion og kultur, samt norsk-jødisk hverdagsliv. Samtidig vil *Jødiske fotspor i nord* gi kunnskap om en minoritet som mange steder forsvant fra kartet som følge av krigstidens hendelser. For skoleelever i disse områdene vil det være av stor betydning å ha tilgang til opplysninger om de jødiske familiene og hvordan livet deres var. Målet er å øke elevenes kunnskap og kritiske sans, samt vekke deres nysgjerrighet. Videre er det å kunne skape en nærhet til historien og å gi innblikk i lokalhistorie et viktig mål. Selv om det er ønskelig å nå det allmenne publikum i hele landet vil nettressursens hovedmålgruppe være skoleelever på ungdoms- og videregående skole i den nordenfjeldske regionen. Nettsiden vil være et kart der man kan klikke seg inn på forskjellige steder, temaer og forskjellige historier.

Med erkjennelsen om at museet ikke fikk de midler som var forventet har progresjonen vært noe endret i forhold til de opprinnelige målsetningene. Samtidig har prosjektmedarbeider vært sykemeldt i en lengre periode, noe som har gjort at prosjektet ikke har hatt framdrift som planlagt. Museet har derfor valgt å endre strategien for publiseringen. Hovedmålet i 2017 blir å ferdigstille nettløsningen, samt publisere utvalgte historier fra både Trondheim, Trøndelag, og resten av det nordenfjeldske.

Den tekniske og designmessige utformingen av nettsiden ble påbegynt i slutten av 2016 og er under utvikling. Den tekniske løsningen til nettsiden vil være konstruert slik at museets medarbeidere selv kan legge ut nye historier, bilder, dokumenter og nettlenger. Dette skal være en stadig oppdatert og «levende» kunnskapsbase hvor ny informasjon kontinuerlig legges ut. Publikum skal selv kunne bidra med donasjoner og informasjon, som museet deretter kan publisere på nettsiden. Ambisjonen er derfor i første fase av nettsidens publisering å kunne vise «spor» etter jødisk liv i hele det nordenfjeldske området, for deretter å supplere med ny informasjon etter hvert.

Publiseringen av utvalgte historier vil følges av bilder, dokumenter og nettlenger som gjør at besøkende kan undersøke mer og stille spørsmål rundt historien og til jødernes lokale nærvær. Mye av arbeidet i 2016 har derfor gått med til å grave i ulikt kildemateriale i museets arkiv, men også i andre arkiver både i inn- og utland. Samtidig har det blitt arbeidet med tekster og prosjektmedarbeider har foretatt intervjuer og opprettet kontakt med personer som er eller har vært tilknyttet det jødiske livet i det nordenfjeldske. Arbeidet med detektivgruppen nevnt i punkt 5 har vært en viktig ressurs også i arbeidet med nettsiden.

Prosjektet ble i 2016 støttet av Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

7 SNUBLESTEINER

I juni 2016 ble det lagt ned over 70 steiner i Norge. Dette arbeidet ble utført i samarbeid med Jødisk museum i Oslo og frivillige i de ulike byene. Jødisk museum Trondheim hadde ansvar for koordineringen og planleggingen av steinene som ble lagt i Ålesund, Kristiansund og

Snublesteinnedleggelse i Kristiansund.

Brønnøysund, i tillegg til i Trondheim. Det er til nå lagt ned 425 snublesteiner i Norge, og nettressursen *Snublestein.no* har blitt oppdatert med de steinene som ble lagt ned i 2016.

Museet erfarer at snublesteinene brukes aktivt både av skoler og andre interesserte. Blant annet gjennomførte historiker Jon Reitan ved Falstadsenteret *Minnevandring til snublesteinene* i september 2016 under Trondheim Litteraturfest. Museet bruker selv snublesteinene i formidlingen gjennom for eksempel byvandringen med ungdomsskoleelevene.

I august 2017 vil nye steiner legges i Norge, og Jødisk Museum i Oslo og JmT koordinerer besøket til kunstneren Gunter Demnig.

Snublesteinnedleggelse i Trondheim.

8 ANNEN AKTIVITET

Våren 2015 satte Utdanningsdirektoratet og Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) i gang med et prosjekt hvor NAFO skulle bidra til at det flerkulturelle perspektivet blir ivaretatt i ungdoms- og videregående skole. Gjennom dette prosjektet ble flere institusjoner som jobber med nasjonale minoriteter samarbeidspartnere for å utarbeide materiell og undervisningsopplegg. Dette prosjektet ble videreført i 2016, og formidler har gjennom året vært med på å kvalitetssikre materialet som har blitt produsert. Undervisningsansvarlig hadde innlegg under lanseringen av prosjektets nettside i november.

5.juni hadde Birgit H. Rimstad foredrag på museet om sin bok *Unge tidsvitner- Jødiske barn og unge på flukt fra det norske Holocaust*. Rimstads bok er basert på fjorten livsberetninger og ny viten om fluktrutene og hjelperne. Flere av de intervjuede i boken har bodd eller bor i Trondheim.

Foredrag av Birgit H. Rimstad.

Under Jødisk Kulturfestival i Trondheim ble utstillingen *Den som leter, den finner* om detektivenes arbeid åpnet. Museets ansatte hadde også omvisning på museet i løpet av festivalen.

I januar 2016 ble museets Facebook-profil lansert. På profilen har museet lagt ut månedens gjenstand, aktiviteter ved Jødisk museum Trondheim og markedsført åpningstider. Museet ser viktigheten av digitale formidlingskanaler og ønsker i 2017 å synliggjøre museets virksomhet i større grad. Dette blant annet ved å lansere en ny nettside.

9 ØKONOMI, FREMTIDSUTSIKTER

Museets inntekter var i 2016 på nær 2,9 millioner, en økning på ca. 900.000 fra året før. Om lag 57 prosent av inntektene var driftstilskudd fra stat og kommune, øvrige inntekter er prosjekttilskudd, gaver og egeninntekter gjennom salg med mer.

I desember 2016 ble det klart at statstilskuddet for 2017 øker ytterligere – dette alene vil for inneværende år være på 1,860 millioner kroner.

Årsoverskuddet på kr. 561.845 disponeres henholdsvis til fri egenkapital (kr. 220.461) og bundet egenkapital knyttet til prosjekter (kr. 341.384). Museet har etablert en viss egenkapital. Styret poengterer at den overveiende del av egenkapitalen, over 70 prosent, er bundet i tidsavgrensede prosjekter som vil avsluttes i løpet av 2017. Den frie egenkapitalen er ved årsskiftet på ca. kr 300.000.

Museets direktør valgte å fratre sin stilling tidlig på nyåret 2017. Styret har til vurdering ulike fremtidige løsninger på ledelse og administrative funksjoner.

Styret mener det er grunnlag for videre drift.

Trondheim, 28. februar 2017

Frank Jenssen

Styrets leder

John Arne Moen

Nestleder

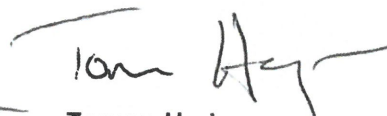
Gunnar Flikke

Styremedlem

Henriette Kahn

Styremedlem

Torunn Herje

Styremedlem